

Vi svenskar har ett kluvet förhållande till dansband. Det spänner från passionerad kärlek till motsatsen, via ironisk komik. Det är också en av de saker som gör att vi kan sätta samman orden 'vi' och 'svenskar' till något som uttrycker en identitet. Varje gemenskap har sina myter, sina symboler och sitt soundtrack som definierar den. Antropologer talar om föreställda gemenskaper. Dansbanden, det nästan unikt svenska fenomen som uppstått i mellanrummet mellan gammaldans, rock och swing är en sådan symbol.

Det är svårt att röra sig i Sverige och inte på något sätt påverkas av dansband. I sin tur är dansbandsvärlden en egen gemenskap med sina egna symboler, regler, hjältar och hjältinnor. Den har inte fått hög status, och trots att det är den musikgenre som säljer mest skivor år efter år, nämns den sällan i samma mening som 'det svenska musikundret'. Den platsen trivs den ganska bra med.

Dansbanden är också nästan ensamt ansvariga för att svenskar delar förstaplats med slovakier bland Europas mest dansanta nationer. Dansbanden finns som en underström i det kollektiva medvetandet, också för den som inte är en av de många entusiaster som varje år går ut och dansar bugg och foxtrot på de nära tusen dansställena runt om i landet, eller lyssnar på musiken. På kvällstidningarnas löpsedlar konkurrerar dansbandsstjärnorna med tv-personligheter och kungligheter om vår uppmärksamhet.

En berättelse om dansband är alltså en berättelse om Sverige. Inte på ett nationalromantiskt sätt som avgränsar varje nation eller folk i separata och fasta enheter, och tillskriver oföränderliga egenskaper. Det handlar istället om identitet i förändring och ständig förhandling, och om relationer mellan traditioner. Folkmusikens polka och schottis har mött amerikansk musik som rock, jazz och country. Fusionen har bildat sitt eget väsen och tagit sig in på dansbanorna.

Dansbanden har sedan begreppet kom in i språket i slutet av 1960-talet etablerat sina distinkta grundformler, i sin tur öppna för utbyte med de musikaliska uttryck som omger dem. När folkmusiken har ändrat status och delar radiokanaler och högskolor med jazz och konstmusik, har dansbanden tagit över delar av dess tidigare roll. Inom dansbandsmusiken ryms klanger från både Karlstad och Nashville, och på så sätt är det en träffande spegling av en tid och en plats. Dansbandsscenen är inte en arena för radikal musikalisk eller poetisk innovation, och man stöter sällan på politiska texter, udda taktarter eller dissonanta ackord. Det finns inte heller någon sådan strävan eller förväntan.

Vad som finns är yrkesskicklighet och hårt arbete. Musikerna är hjältar som i fyratimmarspass uppdelade av kaffepaus med ostmacka håller en ekonomiskt kämpande scen levande. Där låter de människor från många olika platser känna sig hemma och mötas. Deras turnébussar är rullande hem som ständigt rör sig mellan gig längs landets riks- och Europavägar. Radions P4 binder samman Dansbandssverige i tid och rum genom några av sina program. P4 Dans låter hela landet lyssna på vad som spelas på en avlägsen scen. På Svensktoppen håller samma låtar topplaceringarna under många år och ackompanjerar söndagarnas elvakaffe.

Till dansbanorna kommer varje människa med sina erfarenheter, sin sinnesstämning och sin dansstil. På golvet smälts allt samman till en enhet där kroppsspråket talar och man rör sig på samma sätt, med utrymme för personliga variationer.

Som subkultur kan dansbandsvärlden studeras ur flera perspektiv. Musiken i sig kan beskrivas. Ritualen att gå ut och dansa och relationerna mellan människor likaså. Men i stunden, för den som deltar, handlar det om några av de mest intensiva och grundläggande mänskliga behoven. Romantik. Beröring. Att vara tillsammans och dela en upplevelse. Det är också så Johannes Frandsens skildring av Dansbandssverige fungerar. Den tar med betraktaren på dans, mer än den berättar om dansen. Den talar direkt och ordlöst om det som varken kan eller behöver förklaras.

Touch me har tagit ett decennium att genomföra. Det är ett arbete av den sort som måste få växa långsamt. Som vän och kollega har jag fått följa Johannes arbete på nära håll. Till yrket är han frilansfotograf och när projektet började var det i reportagestil med en beskrivande ansats. Han besökte dansbanor ute i landet, och reste med dansband i turnébussar och på Finlandsfärjor. I takt med att arbetet mognat har han tagit ett steg tillbaka och undvikit att bli alltför involverad. Kameran har riktats bort från musikerna, och istället har deltagarna på och utanför dansgolvet fått spela huvudrollen. Han har fortsatt att resa runt till klassisk mark, såsom Dansbandsveckan i Malung och andra scener. Från helnykter motionsdans till alkoholdoftande nätter över Östersjöns vågor. Men sammanhangens roll har fått stå tillbaka och suddas ut. Dansbandsvärldens gemenskap har blivit sitt eget tillstånd, bortom tid och rum. Det är den mellanmänskliga laddningen som är skildringens kärna. Det finns en kontrast mellan tillvaron på dansgolvet och utanför. Utanför kan man se reservation, tillbakadragenhet och självmedvetenhet. I dansen löses dessa tillstånd upp i närhet, ömhet och innerlighet. Det är den spänningen och det skiftet av tillstånd som drivit Johannes att återvända år efter år för att vakna stel i baksätet på en bil och kämpa med trasslig film i ett mörkt utrymme i en turnébuss.

Jag har aldrig mött någon som är mer intresserad och får mer energi av att vara där människor möts än Johannes Frandsen. Han är uppmärksam på allt som händer och kan skapa gemenskap med alla. Går man på fest med Johannes är det allmänt känt att man dagen efter med exakthet kan få återberättat av honom vad alla där gjort och sagt. Den egenskapen bär han med sig som fotograf när han tar sig an sitt ämne. Han lämnar det bekväma och arbetar mycket nära med sin lilla kompaktkamera, tvingad till det av vidvinkelobjektivet.

Han fotograferar fullt öppet och ärligt, och därför osynligt. Han har en distans till dansbandsvärlden som håller ögat vaket för detaljer, händelser och relationer. Han är en samlare och förmedlare av intryck med vidöppen blick för känslor och det stillsamma drama som pågår mellan människor. Med en blick riktad rakt fram lyser han upp detaljer och fryser ögonblick. I färgfilmens grova korn löses tid och rum upp. Kvar är det som allt handlar om: att beröra och att bli berörd.

Mattias Lundblad